

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení uvádění na trh a používání některých polycyklických aromatických uhlovodíků v olejích používaných jako plniva a v pneumatikách (dvacátá sedmá změna směrnice Rady 76/769/EHS)

COM(2004) 98 final-2004/0036 (COD)

(2005/C 120/07)

Dne 22. března 2004 se Rada rozhodla v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, která odpovídala za přípravu aktivit Výboru v této věci, schválila své stanovisko dne 21. září 2004. Zpravodajem byl pan Sears.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (jednání dne 27. října 2004) schválil Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 154 ku 3 při 7 abstencích.

1. Úvod

1.1 Polycyklické aromatické uhlovodíky (PAU) jsou v přírodě se vyskytující látky, které vznikají kdykoliv dojde ke spalování sloučenin obsahujících uhlík za nízkých teplot v nekontrolovaných podmínkách. K tomu dochází při lesních požárech a v sopkách; při lidských aktivitách jako je kouření; při vytápění domácností, výrobě elektrické energie a provozu vozidel využívajících fosilní paliva; při vaření a spalování odpadních materiálů; a dále během řady průmyslových procesů. PAU se běžně vyskytují v surové ropě a uhlí a - jelikož vznikají snadno a jsou stabilní - akumulují se v prvotních fázích krakování a destilace.

1.2 Výsledkem tohoto procesu částečné oxidace je směs sloučenin s propojenými nenasycenými pětičlennými a šestičlennými uhlíkovými kruhy, jež se mohou vázat v podstatě libovolným směrem. Zatím bylo identifikováno asi 600 struktur; žádná nebyla zatím záměrně vyrobena ve větším množství. Výsledkem další oxidace je tvorba sazí (tzn. nečistých částic uhlíku), s nimiž jsou PAU často spojovány.

1.3 Protože se vždy vyskytují v nediferencovaných skupinách, není jednoduché určit jednotlivé vlastnosti PAU (jež jsou ze stejného důvodu v podstatě irelevantní). Protože však u některých lze prokázat, že jsou karcinogenní pro zvířata, je přiměřené klasifikovat tyto směsi jako pravděpodobné původce rakoviny u lidí. Oleje a některé jiné přípravky, o nichž je známo, že obsahují PAU, tudíž vyžadují vyznačení rizika a nebezpečnosti stejně jako odpovídající nakládání tak, aby byla zajištěna bezpečnost na pracovišti. Procesy, u nichž existuje pravděpodobnost vypuštění PAU do životního prostředí, by pokud je to možné měly být kontrolovány nebo by k nim vůbec nemělo docházet.

1.4 Jedním z takových procesů je využití olejů používaných jako plniva v pneumatikách určených pro osobní automobily, nákladní automobily, motocykly, závodní automobily a letadla.

Tyto oleje, které mohou tvořit až 28 % běhounu pneumatiky, poskytují nezbytnou přilnavost, která není potřebná v bočnicích pneumatik. Pokud běhoun nefunguje jak má, anebo pokud není jeho fungování stabilní, dochází ke snížení bezpečnosti a výkonnosti, což má samozřejmě důsledky pro posádku daného vozidla.

1.5 Oleje musí být z technického hlediska rozpustné v přírodním a syntetickém kaučuku i v jiných materiálech používaných v pneumatikách, musí mít dlouhou životnost i stabilitu, musí se dobře rozprostírat a setrvat vázané v kaučukové matici, musí fungovat za různých podmínek s ohledem na teplotu a vlhkost, a konečně musí být bezpečné s ohledem na nakládání s nimi při výrobě a používání. Tyto oleje musí být dále dostupné ve velkých objemech, vyrobené podle celosvětově platné specifikace, od řady konkurujících si dodavatelů a za náklady nižší než je cena kaučuku s cílem snížit celkové náklady na pneumatiky.

1.6 Vysoce aromatické oleje splňující takovou specifikaci byly tradičně dodávány vedoucími výrobci olejů pod názvem destilované aromatické extrakty (DAE). Požadovaná solvatační schopnost závisí na celkové aromaticitě oleje, která zase závisí na přítomnosti významného podílu PAU. S ohledem na postupné opotřebení kvality běhounu pneumatiky je nutné předpokládat, že tyto PAU se uvolňují do životního prostředí. Spornou otázkou zůstává, zda je takové vypouštění podstatné ve srovnání s jinými vypouštěnými látkami. V Evropě však probíhá proces přechodu na jiné oleje, který je třeba dovést k uspokojivému konci.

1.7 To je obzvláště důležité proto, že celosvětové dodávky DAE se omezují s tím, že modernizace rafinérií se v současnosti zaměřuje na výrobu plně hydrogenovaných výrobků s vyšší hodnotou (tzn. nízká aromaticita a snížená solvatační schopnost) a na „čisté“ benzínové a palivové výrobky.

1.8 Vzhledem k tomu, že v Evropě se každoročně vyrobí přibližně 300 milionů pneumatik, a že objem světového trhu s oleji používanými jako plniva a ke zpracování v odvětví výroby pneumatik se blíží 1 milionu tun, bude efektivní dosažení stanoveného cíle s ohledem na náklady při zachování snah o bezpečnost a vysokou výkonnost při nízkých nebo přijatelných nákladech představovat zásadní výzvu pro dodavatele olejů, výrobce pneumatik i regulátory.

1.9 Zatím byly navrženy dvě formulace nekarzinogenních olejů vyžadující různě vysokou investici ze strany dodavatelů olejů a různé reformulace ze strany výrobců pneumatik. Uvedené druhy jsou známé jako slabý extrakční solvát (SES) a upravený destilovaný aromatický extrakt (UDAE). K vývoji dalších olejů může dojít ze strany neevropských dodavatelů.

1.10 Na základě dostupných informací (podrobnosti nejsou veřejně dostupné kvůli extrémní konkurenci panující na trhu s pneumatikami) se zdá, že k určité substituci již došlo - například v zimních a nákladních pneumatikách, kde přilnavost běhounu za mokra není tak důležitá. Obecně je však přijímán názor, že konverze výkonnějších letních pneumatik či dokonce pneumatik pro závodní automobily a letadla bude trvat mnohem déle. Dále, instalovaná výrobní kapacita SES a UDAE je nedostatečná s tím, že platí i výše zmíněná omezená dostupnost DAE.

1.11 S cílem zajistit včasnou realizaci požadovaných změn v souladu s ostatními předpisy EU v oblasti hospodářské soutěže i ochrany zdraví a bezpečnosti spolupracují zástupci odvětví (CONCAWE, IISRP a BLIC) s Komisí i ostatními regulačními orgány na schválení vhodného výrobního přístupu a regulačního rámce. V této souvislosti stále nebyly provedeny testy s cílem určit, jaké oleje jsou přijatelné pro používání v Evropě, ani testy všech pneumatik na trhu, ať vyrobených v EU nebo mimo EU, které by měly prokázat, že finální výrobky obsahují oleje s přípustným nízkým obsahem PAU.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1 V červenci 2003 navrhla Komise všeobecné omezení těžkých kovů a PAU ve vnějším ovzduší. Evropský hospodářský a sociální výbor zveřejnil své stanovisko týkající se tohoto prvního návrhu v únoru 2004. Stávající návrh, také zveřejněný v únoru 2004, usiluje o zřízení vnitřního trhu i o zajištění vysoké úrovně ochrany lidského zdraví a životního prostředí prostřednictvím zařazení některých PAU do přílohy 1 směrnice 76/769/EHS. Evidované PAU nepatří mezi látky s vysokým objemem výroby (HPV) a neobjevily se na žádném ze čtyř

prioritních seznamů pro posouzení existujících látek. Jako skupina jsou však považovány za persistentní organické polutanty (POP) podle odpovídajícího protokolu a úmluvy Evropské hospodářské komise Spojených národů.

2.2 Jeden specifický PAU, benzo(a)pyren (BaP, číslo CAS 50-32-8), je podle směrnice 67/548/EHS klasifikován jako karcinogenní, mutagenní a toxický pro reprodukci v kategorii 2, a zde navrhován jako kvalitativní a kvantitativní marker pro přítomnost jiných PAU.

2.3 Oleje používané jako plniva nesmí být uváděny na trh a využívány k výrobě pneumatik v případě, že obsahují více než 1mg/kg BaP či více než 10mg/kg souhrnu všech evidovaných PAU.

2.4 Jelikož si je Komise vědoma, že je stále nezbytné překonat řadu technických problémů, bylo datum pro všeobecné uplatnění stanoveno na 1. ledna 2009. Pneumatiky pro závodní automobily by byly zahrnuty od 1. ledna 2012 a pneumatiky pro letadla od zatím neurčeného data v budoucnosti. Neexistence náležitých harmonizovaných testovacích metod na obsah PAU v olejích používaných jako plniva a v pneumatikách, např. od CEN či ISO, by neměl oddálit datum, kdy směrnice vstoupí v platnost.

2.5 Komise sděluje, že s ohledem na vědecká zjištění týkající se nepříznivých účinků PAU na zdraví konzultovala Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí.

2.6 Členské státy budou mít jeden rok na zveřejnění právních předpisů splňujících tuto směrnici. Stane se tak ode dne, kdy vstoupí v platnost tento návrh, a následně po konzultaci s Evropským hospodářským a sociálním výborem podle článku 95 Smlouvy a spolurozhodovacím postupem s Evropským parlamentem.

3. Všeobecné připomínky

3.1 Tento návrh doplňující další kontrolní mechanismy s ohledem na PAU vychází ze zpráv o údajném vlivu zbytků pneumatik na zdraví a životní prostředí od německého Umweltbundesamt (UBV) ze dne 18. května 2003 a Švédského národního inspektorátu pro chemické látky (KEMI) ze dne 27. března 2003. Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí tyto zprávy prozkoumal tak, jak uvádí stanovisko schválené na jeho 40. plenárním zasedání ve dnech 12. - 13. listopadu 2003.

3.2 Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí z výše uvedených důvodů souhlasil s tím, že PAU by měly být jako skupina považovány za pro člověka pravděpodobné karcinogeny, a že PAU jsou vypouštěny do životního prostředí v důsledku opotřebování pneumatik. Výbor však jen částečně podpořil využití BaP jako kvalitativního a kvantitativního markeru pro ostatní PAU, a také vážně zpochybnil celkový vliv této cesty emisí.

3.3 Ve zkratce tvoří emise PAU z opotřebení pneumatik méně než 2 % celkové lidské expozice, když zdroje vyjmenované v odstavci 1.1 odpovídají za zbývajících více než 98 %. To odpovídá opakovaným hodnocením Světové zdravotnické organizace v tom smyslu, že hlavní příčinou znečištění vzduchu a souvisejících nemocí včetně rakoviny je kouření a spalování dřeva a uhlí k výrobě tepla a přípravě potravin. Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí tudíž dospěl k závěru, že „omezení obsahu PAU v pneumatikách podstatným způsobem neovlivní koncentrace PAU ve vnějším ovzduší a sedimentech“.

3.4 Z výše uvedeného vyplývá, že rutinní tvrzení, že směrnice „bude prospěšná zajištěním vyšší úrovně ochrany zdraví lidí a životního prostředí“ není v tomto případě zcela na místě. Oleje používané jako plniva jsou již označovány a na pracovištích s nimi lze nakládat bezpečným způsobem podle stávajících právních předpisů týkajících se nebezpečných látek. Tento návrh tudíž nepřinese žádný prospěch na pracovištích a jen minimální prospěch životnímu prostředí.

3.5 Dále je třeba uvést, že tento návrh - stejně jako dvacátá šestá změna směrnice Rady 76/769/EHS pokoušející se omezit koncentrace v přírodě se vyskytujícího chromu VI v cementu, k níž vydal Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí stanovisko v březnu 2003 - rozšiřuje působnost směrnice na její zamýšlenou hranici anebo za ní. PAU nejsou ani záměrně vyráběny, ani jako takové uváděny na trh. To zohledňuje příloha, která správně stanovuje omezení s ohledem na výrobky obsahující PAU, avšak nikoliv v názvu, což by tedy mělo být změněno.

3.6 Název i text jsou dále zmatečné kvůli odkazům na „určité PAU“ jako specifickou a smysluplnou skupinu. Vzhledem k tomu, co uvádí Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí, tzn. že jen velmi málo PAU bylo popsáno a u ještě menšího množství z nich bylo prokázáno, že jsou to nepravděpodobné karcinogeny, je třeba učinit závěr, že celá třída představuje rizika všude tam, kde existuje možnost expozice ze strany lidí. Omezení uvádění na trh a používání by se tedy mělo vztahovat na „oleje bohaté na PAU používané při výrobě pneumatik a pneumatiky obsahující tyto oleje“.

3.7 S ohledem na výše uvedené a na překrytí s dřívějším návrhem Komise ve věci těžkých kovů a PAU ve vnějším ovzduší byl prosazován názor, že tato směrnice není potřebná a měla by být stažena. Trh se stal rozdrobeným, když dříve používaný výrobek je nutné nahradit nejméně dvěma jinými výrobky. Instalovaná kapacita nepostačuje k uspokojení poptávky. Stále existují pochyby ohledně bezpečnosti náhradních formulací; pokud dojde v provozu k selhání během výroby pomocí olejů s nízkým obsahem PAU, skutečná úmrtí nahradí hypotetická úmrtí užívaná k ospravedlnění preventivních kroků.

3.8 Evropský hospodářský a sociální výbor sice chápe uvedené pochyby, zastává však názor, že směrnice musí postupovat dále za úzké spolupráce s dotčenými odvětvími s cílem zajistit úspěšný přechod na celosvětově užívané oleje s nízkým obsahem PAU používaných jako plniva při výrobě pneumatik. Tyto náhradní oleje musí samozřejmě splňovat stejné minimální požadavky ve všech vlastnostech, majících vztah k bezpečnosti. Zřízení efektivního, konkurenceschopného a spolehlivého evropského vnitřního trhu s těmito novými výrobky je tudíž pro tento návrh dostatečnou a správnou hybnou silou.

3.9 Klíčová bude z hlediska načasování shoda ohledně testů, jež budou využity k určení olejů přípustných pro používání. Stávající příloha navrhuje testování na přítomnost jednotlivých PAU. To je nevhodné pro nepřetržitě velké rafinérské provozy, kde se skutečná chemická skladba specifických toků liší v závislosti na druhu zpracovávané ropy. Jiné testy, jako například IP-346 Ropného institutu (zjišťuje celkový obsah PAU měřením množství PAU s tříčlenným až sedmičlenným kruhem, které lze extrahovat rozpouštědlem DMSO), se již používají v ropném průmyslu jako přijatelné měřítka rakovinnotvorných účinků na základě směrnice 67/548/EHS. Studie CONCAWE uskutečněné pro ropný průmysl podporují stanovisko Vědeckého výboru pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí, že jediné měření BaP nabízí špatnou korelaci s celkovou potenciální karcinogenitou. Aplikace IP-346 k definování a testování různých olejů používaných jako plniva je tudíž výrazně doporučována.

3.10 Aby bylo možné chránit odvětví výroby pneumatik v Evropě - a také životní prostředí, pokud je takový prospěch reálný - musí existovat podobný test s ohledem na oleje používané v dovážených pneumatikách. Koncept standardu Mezinárodní organizace pro standardizaci (ISO TC 45/SC 3 N ze dne 29. října 2003) navrhuje k posouzení a okomentování testovací metodu zjišťování druhu oleje ve všech kaučukových směsích. Tato aktivita by měla dospět k uspokojivému závěru předtím, než dojde k implementaci směrnice.

3.11 S ohledem na výše uvedené by mělo být možné vyřešit současná omezení dodavatelských možností, a to zvláště pro upravený destilovaný aromatický extrakt, jenž vyžaduje vyšší investice než slabý extrakční solvát. To vše však vyžaduje určitý čas, a tak se současný požadavek na dokončení změny pro všechny víceúčelové pneumatiky k 1. lednu 2009 zdá být stále méně realistický. Jelikož prospěšnost tohoto návrhu bude pravděpodobně minimální, a náklady stejně jako rizika neúspěšných formulací jsou značná, Evropský hospodářský a sociální výbor navrhuje prodloužení původní lhůty o 12 měsíců na 1. ledna 2010. I to však předpokládá zásadní vyjednávání mezi různými konkurenčními zainteresovanými stranami. Komise bude i nadále hrát klíčovou roli v napomáhání realizace tohoto procesu v rámci práva EU a nakonec i v jeho úspěšném dokončení.

4. Specifické připomínky

4.1 Ve světle výše uvedeného by měl název tohoto návrhu i následný text odpovídat obecnému záměru zavést omezení pro uvádění na trh a používání „olejů bohatých na PAU používaných při výrobě pneumatik a pneumatik obsahujících tyto oleje“.

4.2 To by se mělo promítnout do přílohy s omezeními zavedenými s ohledem na uvádění na trh a používání olejů využívaných při výrobě pneumatik s obsahem PAU extrahovatelných pomocí DMSO vyšším než 3 % podle IP-346 a tudíž klasifikovaných jako karcinogenní podle směrnice 67/548/EHS. Všechny odkazy na BaP jako marker a na další jednotlivé PAU by měly být vymazány.

4.3 Vyvinout je třeba mezinárodní standardní testovací metodu pro popis olejů v kaučukových směsích, a zvláště v pneumatikách, a dále tuto metodu včlenit do této směrnice.

4.4 Gumárenství a odvětví výroby pneumatik musí získat dostatek času na to, aby dokončily probíhající reformulační aktivity, zatímco ropný průmysl musí získat dostatek času na investice do potřebných surovin a na jejich dodávky. V současné době se zdá, že všechny strany by mohly splnit dané požadavky k 1. lednu 2010, a toto datum by tudíž mělo být do návrhu začleněno jako prvotní lhůta. Odchytky týkající se pneumatik pro závodní automobily, letadla a další způsoby použití vyžadující vysokou výkonnost je třeba odsouhlasit spolu se zainteresovanými stranami; ve světle výše uvedeného je obtížné nalézt jakýkoliv měřitelný přínos plynoucí z těchto změn ve srovnání se zřetelnými riziky neplnění pro všechny dotčené.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anna-Marie SIGMUND
